

XẾP HẠNG CHỈ SỐ ĐỔI MỚI SÁNG TẠO TOÀN CẦU 2021 VÀ KẾT QUẢ CỦA VIỆT NAM

Ngày 20/9/2021, Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới (WIPO) đã công bố Báo cáo về xếp hạng chỉ số đổi mới sáng tạo (ĐMST) toàn cầu (Global Innovation Index - GII) năm 2021 với chủ đề “Theo dõi ĐMST thông qua, cuộc khủng hoảng đại dịch Covid-19”. Trong bảng xếp hạng GII 2021, Việt Nam xếp thứ 44/132 quốc gia, nền kinh tế. Báo cáo GII 2021 còn công bố khoảng tin cậy để làm căn cứ khi so sánh giữa các thứ hạng gần nhau, theo đó kết quả xếp hạng của Việt Nam năm 2021 tương đương với thứ hạng 42 của năm 2020. Tại Hội thảo “GII năm 2021 và kết quả của Việt Nam” do Bộ Khoa học và Công nghệ tổ chức trực tuyến ngày 21/9/2021, các đại biểu cho rằng, cùng với Trung Quốc, Thổ Nhĩ Kỳ, Ấn Độ và Philippines, Việt Nam có tiềm năng thực sự để thay đổi cục diện ĐMST toàn cầu trong những năm tới. Ngoài việc đưa ra những nhận định, phân tích nguyên nhân tác động, các đại biểu cũng đã nêu lên những nhiệm vụ trọng tâm để cải thiện GII của Việt Nam trong tương lai.

Hình mẫu của các quốc gia có cùng mức thu nhập trung bình thấp

Theo Báo cáo GII năm 2021, Việt Nam giữ nguyên vị trí xếp hạng về đầu ra ĐMST (thứ hạng 38) và tiếp tục có sự cải thiện thứ hạng đầu vào ĐMST (tăng 2 bậc, từ 62 lên 60) so với năm 2020. Báo cáo cũng công bố khoảng tin cậy của thứ hạng để làm căn cứ khi so sánh giữa các thứ hạng gần nhau, nên kết quả GII năm 2021 của Việt Nam tương đương với năm 2020: năm 2021, thứ hạng của Việt Nam là 44 (khoảng tin cậy 42 đến 47); năm 2020, thứ hạng của Việt Nam là 42 (khoảng tin cậy 41 đến 50). Trong nhóm 34 quốc gia có thu nhập trung bình thấp được đưa vào danh sách xếp hạng GII năm 2021, Việt Nam tiếp tục giữ vị trí đứng đầu. Trong số các quốc gia xếp trên Việt Nam năm 2021, chỉ có 5 quốc gia ở mức thu nhập trung bình cao (Trung Quốc, Malaysia, Thái Lan, Bungari và Thổ Nhĩ Kỳ), còn lại đều là các quốc gia/nền kinh tế phát triển thuộc nhóm thu nhập cao.

Thư trưởng Bộ KH&CN Bùi Thế Duy phát biểu tại Hội thảo GII năm 2021 và kết quả của Việt Nam.

Phát biểu tại Hội thảo, Thư trưởng Bộ KH&CN Bùi Thế Duy chia sẻ, trong 2 năm qua, mặc dù bị ảnh hưởng bởi đại dịch Covid-19, nhưng Việt Nam vẫn nỗ lực theo đuổi ĐMST, được xem như hình mẫu của các quốc gia có cùng mức thu nhập trung bình thấp. Thư trưởng dẫn chứng về

quá trình đầu tư cho ĐMST trong ứng phó với đại dịch Covid-19 và khẳng định: “Khoa học, công nghệ và ĐMST đang hỗ trợ tích cực cho ứng phó với đại dịch Covid-19, chống đứt gãy trong chuỗi sản xuất kinh doanh, khôi phục kinh tế trong thời gian tới..., điều này phần nào đã được thể

hiện trong GII năm 2021”.

Báo cáo GII 2021 khẳng định: “Việt Nam nằm trong số 50 nền kinh tế có GII tiến bộ đáng kể nhất theo thời gian. Cùng với Trung Quốc, Thổ Nhĩ Kỳ, Ấn Độ và Philippines, Việt Nam có tiềm năng thực sự để thay đổi cục diện ĐMST toàn cầu trong những năm tới”. Các chuyên gia của WIPO cho rằng, trong bối cảnh đại dịch Covid-19 vô cùng phức tạp và có nhiều tác động khó lường, ảnh hưởng lớn đến kinh tế - xã hội, khoa học, công nghệ và ĐMST trên toàn cầu, việc Việt Nam vẫn duy trì được vị trí trong nhóm 50 quốc gia dẫn đầu là một nỗ lực rất lớn. Ông Marco M. Aleman - Trưởng Cơ quan hệ sinh thái ĐMST và sở hữu trí tuệ, Trợ lý, Đặc phái viên Tổng giám đốc WIPO khẳng định: “Việt Nam tiếp tục là tấm gương cho các nước đang phát triển khác trong việc coi ĐMST là ưu tiên quốc gia. Việc Chính phủ sử dụng GII như một công cụ đo lường để đánh giá hiệu quả hoạt động ĐMST của quốc gia là ví dụ rõ ràng nhất cho thấy Việt Nam nhận thức được tầm quan trọng của ĐMST đối với sự phát triển của đất nước. Các quốc gia khác đang học hỏi từ Việt Nam về cách sử dụng GII một cách có hệ thống để đánh giá những thay đổi về kết quả hoạt động ĐMST ở cấp độ cao nhất”.

Những cải thiện tích cực

GII của Việt Nam có kết quả nổi bật về chỉ số *Trình độ phát triển của thị trường*, xếp hạng 22 (tăng 12 bậc) và là thứ hạng cao nhất từ trước tới nay của Việt Nam đối với chỉ số này. Đây cũng là trụ cột có thứ hạng cao nhất trong 7 trụ cột của GII. Trong đó, tiến bộ mạnh mẽ nhất là nhóm chỉ số về *Thương mại, đa dạng hóa và*

quy mô thị trường đã tăng 34 bậc (từ thứ hạng 49 lên 15), cũng là thứ hạng tốt nhất từ trước tới nay của nhóm chỉ số này. Cụ thể, chỉ số *Mức thuế quan áp dụng, bình quân gia quyền/tất cả các sản phẩm* tăng 61 bậc (từ hạng 82 lên 21). Đây là kết quả của các nỗ lực gỡ bỏ rào cản thuế quan thông qua hàng loạt hiệp định thương mại song phương và đa phương mà chúng ta đã tích cực chủ động tham gia trong vài năm trở lại đây. Chỉ số *Quy mô thị trường nội địa* tăng 9 bậc (từ hạng 32 lên 23). Đặc biệt, chỉ số mới được sử dụng trong GII 2021 là *Đa dạng hóa các ngành trong nước* (thay thế cho chỉ số *Mức cạnh tranh trong nước*) có thứ hạng cao, xếp hạng 9.

Nhóm chỉ số về *Tín dụng* của Việt Nam luôn được đánh giá cao, tiếp tục giữ thứ hạng 9 đã đạt được từ năm 2020 và là nhóm chỉ số có thứ hạng cao nhất trong tổng số 21 nhóm chỉ số của GII. Trong nhóm chỉ số này, chỉ số *Tín dụng nội địa cho khu vực tư nhân* (% GDP) tiếp tục cải thiện 3 bậc (từ hạng 15 lên 12).

Nhóm chỉ số về *Liên kết ĐMST* đã được cải thiện tích cực nhất từ trước tới nay, tăng 17 bậc (từ hạng 75 lên 58). Trong nhóm này có chỉ số *Hợp tác đại học - doanh nghiệp trong nghiên cứu và phát triển* tăng 31 bậc (từ hạng 65 lên 34), chỉ số *Quy mô phát triển cụm công nghiệp* tăng 25 bậc (từ hạng 42 lên 17).

Một số chỉ số đầu vào ĐMST mặc dù thứ hạng còn thấp, nhưng đã có cải thiện nhất định so với năm 2020 như chỉ số *Chất lượng các quy định pháp luật* tăng 6 bậc (từ hạng 99 lên 93); *Sản lượng điện kWh/đầu người* tăng 2 bậc (từ hạng 76 lên 74); *Lao động nữ có*

trình độ chuyên môn kỹ thuật cao (% tổng lao động) tăng 5 bậc (từ hạng 84 lên 79). Ngoài ra, một số chỉ số đã có thứ hạng cao vẫn tiếp tục cải thiện trong năm 2021 như *Tổng tư bản hình thành* (% GDP) tăng 2 bậc (từ hạng 41 lên 39); *Giá trị vốn hóa các công ty niêm yết* (% GDP) tăng 1 bậc (từ hạng 32 lên 31); *Dòng vốn ròng đầu tư trực tiếp nước ngoài* (% GDP) tăng 3 bậc (từ hạng 19 lên 16).

Về các chỉ số đầu ra của ĐMST, một số chỉ số có cải thiện đáng ghi nhận (dù thứ hạng còn thấp) như chỉ số *Xuất khẩu dịch vụ công nghệ thông tin và truyền thông - ICT* (% tổng giao dịch thương mại) tăng 11 bậc (từ hạng 126 lên 115); *Xuất khẩu dịch vụ văn hóa và sáng tạo* (% tổng giao dịch thương mại) tăng 6 bậc (từ hạng 97 lên 91). Các chỉ số về xuất nhập khẩu công nghệ cao tiếp tục giữ vững thứ hạng cao, gồm chỉ số đầu vào *Nhập khẩu công nghệ cao* (% tổng giao dịch thương mại) tăng 1 bậc (từ hạng 4 lên 3) và chỉ số đầu ra *Xuất khẩu công nghệ cao* (% tổng giao dịch thương mại) tăng 1 bậc (từ hạng 2 lên 1); chỉ số *Tốc độ tăng năng suất lao động* (GDP/người lao động) cũng tiếp tục cải thiện 1 bậc, từ hạng 4 lên 3.

Bên cạnh những kết quả tích cực, vẫn còn một số hạn chế trong bảng xếp hạng GII của Việt Nam năm nay, như các chỉ số của trụ cột “Thể chế”, trong đó có hai chỉ số quan trọng còn được đánh giá chưa cao dù đã có những thay đổi tích cực những năm gần đây là *Hiệu lực chính phủ* (hiện xếp hạng 71) và *Chất lượng các quy định pháp luật* (hiện xếp hạng 93). “Thể chế” là trụ cột có thứ hạng thấp nhất trong 7 trụ cột của GII đã nhiều năm qua.

Đầu cầu Hội thảo GII năm 2021 và kết quả của Việt Nam tại Hà Nội.

Nhóm các chỉ số *Hạ tầng, dịch vụ ICT* tuy đã có những tiến bộ vượt bậc trong những năm qua nhưng chưa theo kịp sự phát triển chung của thế giới, vẫn còn xếp sau nhiều quốc gia trên thế giới (giảm 6 bậc so với 2020, từ thứ hạng 73 xuống 79). Trong đó, chỉ số có thứ hạng giảm nhiều nhất là *Dịch vụ trực tuyến của chính phủ* (giảm 20 bậc, từ hạng 58 xuống 78); các chỉ số *Truy cập và Sử dụng ICT* đều giảm 1 và 6 bậc so với năm 2020 (xếp hạng tương ứng 87 và 71); các chỉ số *Dịch vụ công trực tuyến, Xuất nhập khẩu dịch vụ ICT trong tỷ trọng xuất nhập khẩu* nói chung còn thấp (xếp hạng 129 và 115).

Ngành công nghiệp sáng tạo đã xuất hiện những dấu hiệu tích cực, nhưng xét tổng thể vẫn chưa được chú trọng và có chiến lược phát triển rõ ràng. Trong khi đó, đây là ngành công nghiệp có nhiều ĐMST và được quan tâm phát triển ở rất nhiều quốc gia trên thế giới. Chỉ số *Xuất khẩu dịch vụ văn hóa và sáng tạo* (% tổng giao dịch thương mại) xếp hạng 91, *Thị trường giải trí và đa phương tiện toàn cầu* xếp hạng 52.

Nhiệm vụ trọng tâm trong thời gian tới

Để nâng cao kết quả ĐMST trong thời gian tới, các đại biểu tham dự Hội thảo GII năm 2021 và kết quả của Việt Nam cho rằng, cần phải có các giải pháp căn cơ, lâu dài, có sự tham gia phối hợp của cả hệ thống chính trị với mục tiêu trọng tâm là đưa hệ thống ĐMST quốc gia lên một tầm cao mới, trong đó khoa học, công nghệ và ĐMST thực sự trở thành trụ cột của tăng trưởng kinh tế. Các đại biểu cũng đã đưa ra một số giải pháp cụ thể gồm:

Một là, tập trung đẩy mạnh cải thiện các chỉ số thuộc trụ cột “Thể chế”, trong đó cần cải cách thể chế cho các hoạt động khoa học, công nghệ và ĐMST: i) Phân tách rõ giữa khoản hỗ trợ của Nhà nước cho hoạt động khoa học, công nghệ và ĐMST với khoản đầu tư của Nhà nước (cơ chế ứng xử với hai khoản này cần được xây dựng phù hợp với tính chất của từng loại); ii) Xây dựng bộ quy tắc ứng xử nhất quán cho những vấn đề chưa có trong các quy định hiện hành (do hoạt động khoa học, công nghệ và ĐMST có

bản chất tạo ra những thứ chưa từng có nên nếu phải tuân thủ các quy định hiện hành - vốn xây dựng cho những thứ đã và đang có, thì hoạt động này sẽ gặp rất nhiều khó khăn); iii) Thành lập Hội đồng điều phối quốc gia về chính sách khoa học, công nghệ và ĐMST do Thủ tướng Chính phủ đứng đầu để điều phối nỗ lực cải cách thể chế cho hoạt động này.

Hai là, cần chú trọng xây dựng nguồn nhân lực cho ĐMST thông qua hệ thống giáo dục và đào tạo, đặc biệt là giáo dục ở cấp trung học và đại học.

Ba là, tiếp tục đẩy mạnh phát triển cơ sở hạ tầng, đặc biệt là hạ tầng công nghệ thông tin. Năm 2020 đã có cải thiện tích cực so với năm 2019 nhưng đến năm 2021 lại giảm xếp hạng, trong khi vẫn còn nhiều nội dung có thể tiếp tục cải thiện.

Bốn là, nâng cao năng lực học hỏi công nghệ, hấp thụ tri thức (khoa học và kinh nghiệm) của cộng đồng doanh nghiệp, người dân, các cơ quan, công chức, viên chức nhà nước.

Năm là, tăng chi cho khoa học, công nghệ và ĐMST đi cùng với các biện pháp nâng cao tác động tích cực của hoạt động này đến đời sống kinh tế - xã hội, an ninh - quốc phòng, sức khỏe của nhân dân ✍

Vũ Hưng

(theo www.globalinnovationindex.org)